

**Павло Некрасов,**

аспірант кафедри «Могилянська школа журналістики»,  
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»  
p.nekrasov@ukma.edu.ua  
<https://orcid.org/0009-0005-5050-3751>

**Ольга Суська,**

наукова керівниця,  
докторка соціологічних наук, професорка,  
завідувачка кафедри зв'язків з громадськістю,  
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

## **СОЦІАЛЬНА РОЛЬ ЖУРНАЛІСТИКИ В КОМУНІКАЦІЙНІЙ ПІДТРИМЦІ УКРАЇНЦІВ, ЯКІ ВИЇДЖАЮТЬ ЗА КОРДОН, РЯТУЮЧИСЬ ВІД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, з нашої держави, за офіційними даними, виїхало за кордон близько 7 млн громадян (Патока, 2025), серед них є багато осіб, які виїхали з окупованих територій та продовжують виїжджати з прифронтових регіонів України у пошуках не тільки фізично безпечних, але й якісно кращих умов свого подальшого існування.

Становище громадян України, які перебувають в евакуації, їх кількісні та якісні характеристики, можливості створення належних умов життя при поверненні є невід'ємною складовою політики держави. Проте відсутність належної комунікації з громадянами України за кордоном, у тому числі з тими, які виїхали через війну, створює передумови до втрати сталого соціального зв'язку з ними та зменшення потенціалу населення Української держави, що становитиме загрозу її стабільному існуванню.

За цих умов, передусім для державних інституцій, набуває актуальності проблема налагодження ефективних соціальних комунікацій з українцями за кордоном в умовах їх вимушеного виїзду через російсько-українську війну. Соціальним інститутом, який створений з метою забезпечення всебічного й об'єктивного інформування всіх суб'єктів суспільного життя про соціальну дійсність, що необхідне для оптимального функціонування всіх інших соціальних інститутів і суспільства в цілому як саморегульованої системи, є журналістика.

Комітет з прав людини у Загальному коментарі № 34, який встановлює стандарти для статті 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права щодо свободи вираження поглядів і переконань, зазначає (Banisar, 2023): «Журналістика — це функція, яку виконує широкий спектр суб'єктів, включаючи професійних репортерів і аналітиків, а також блогерів та інших осіб, які беруть участь у формах самовидання в пресі, в інтернеті чи в інших місцях» (Комітет з прав людини, 2011).

Спеціальний доповідач ООН із захисту й заохочення свободи поглядів і їх вираження у своїй доповіді Раді з прав людини 2012 року розробив стандарт, зазначивши: «Журналісти — це люди, які спостерігають події та описують їх, документують і аналізують події, заяви, політику та будь-які пропозиції, які можуть вплинути на суспільство, з метою систематизації такої інформації та збору фактів і аналізу для інформування секторів суспільства або суспільства в цілому. Таке визначення журналістів включає всіх працівників медіа і допоміжний персонал, а також працівників громадських медіа і так званих «громадянських журналістів», коли вони виконують цю роль короткий час» (Доповідь Спеціального доповідача з питань захисту й заохочення права на свободу поглядів і їх вираження, 2012).

Мільйонам громадянам, які вимушено покинули свої домівки, а в переважній більшості це жінки з дітьми та люди похилого віку, і опинились в чужій країні, залишившись фактично один на один зі значною кількістю проблемних питань нової соціальної реальності, на кшталт «де мені жити»,

«що буде далі з дітьми, де вони будуть вчитись, лікуватись та ін.», вкрай важливо отримати відповіді на вказані запитання чи принаймні підказку з напрямком подальших дій.

Звичайно, основними інституціями, покликаними надати відповіді на зазначені питання, є профільні державні органи. Основну роль у процесі забезпечення прав і свобод та надання сприяння нашим громадянам за кордоном виконує Міністерство закордонних справ України через закордонні дипломатичні установи. Необхідну інформацію щодо особливостей перебування в іноземних країнах громадяни можуть знайти на офіційних ресурсах (вебсайтах, сторінках в соціальних мережах) закордонних дипломатичних установ України.

Разом з тим, наприклад жінка з малолітніми дітьми, прочитавши статтю журналістки, яка сама опинилась у скрутній ситуації, прожила її та знайшла «вихід» в іноземній країні, отримає неабияку допомогу, в т. ч. моральну, підтримку та впевненість.

У статті «Як українцям досягти успіху у Німеччині. Історія Марини Курапцевої» українська журналістка розповідає свою власну історію вимушеного виїзду за кордон, рятуючись від росії – країни-агресора, яка напала на Україну. Марина Курапцева двічі з 2014 року пережила вимушену міграцію. Спочатку тікала під обстрілами з охопленої війною Донеччини, а в 2022 році знову вимушена була рятуватися від війни, цього разу вже у Німеччині.

У вказаній статті, зокрема, розповідається, як журналістка разом з батьками виїхала до Варшави та, в подальшому, до Німеччини. Родина планувала залишитися на місяць у Берліні, але потрапила у муніципальний автобус, який довів їх до Хайдельберга, міста на кордоні з Люксембургом, на заході Німеччини. Там вони потрапили у табір біженців. «Сотні людей, які стоять у величезних чергах, не мають змоги навіть присісти. Німці точно не очікували такого напливу біженців. Центр відверто не впорався із такою кількістю людей. І ми звідти просто втекли», – пригадує Марина Курапцева початок свого життя у Німеччині (Як українцям досягти успіху у Німеччині, 2024).

В сучасних реаліях війни, коли основне завдання — врятувати людей і життя, першочергове значення має не тільки джерело надання допомоги, в даному випадку у формі іноді життєво важливої інформації, а що така допомога буде надана взагалі, та необхідна інформація разом з почуттям, що «Ти не одна/один в чужій країні», яка була вчасно отримана.

Зростає і виходить на перший план соціальна роль журналістики, покликаної забезпечити комунікацію та зв'язок, в даному контексті між Батьківщиною і нашими громадянами за кордоном, зокрема, шляхом надання важливої інформації для існування за кордоном, хоч, сподіваємося, лише тимчасового.

### Список використаних джерел

- Банісар, Д. (David Banisar). (2023). Проект Ради Європи «Захист свободи слова та свободи медіа в Україні (SFEM-UA)». Технічний документ. Визначення журналістики: Міжнародні стандарти DCFE/TP/SFEM-UA/11-2023. rm.coe.int. <https://rm.coe.int/tp-david-banisar-definition-of-journalist-2023-uk/1680b3f15c>.
- Доповідь Спеціального доповідача з питань захисту й заохочення права на свободу поглядів і їх вираження, A/HRC/20/17, с. 4. (2012). <https://www.undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FHRC%2F20%2F17>.
- Комітет з прав людини, Загальний коментар No 34: Стаття 19. Свобода поглядів і їх вираження, CCPR/C/GC/34, с. 44. (2011). <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no34-article-19-freedoms-opinion-and>.
- Патока, М. (2025, Червень 6). Кількість українців закордоном зростає до майже 7 мільйонів. Суспільне Новини. <https://suspilne.media/1036423-kilkist-ukrainciv-zakordonom-zroslo-doma-7-miljoniv/>.
- Як українцям досягти успіху у Німеччині. Історія Марини Курапцевої. (2024). 0629.com.ua. <https://www.0629.com.ua/news/3819851/ak-ukraincam-dosagti-uspihu-u-nimeccini-istoria-marini-kurapcevoi-foto>.